

לכבוד משפחת בעלז

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

דפי הלימוד מוקדשים לרפואה והחלמה מהירה
לנכדתי אילה בת רות (שפירא) ולבני אבנר בן רחל (שפירא)

חלקו השני של ספר דניאל אינו עוסק בדניאל וקורותיו, אלא מכיל חזונות גאולה קשים לפענוח. רעיון ארבע המלכויות שהופיע בפרק ב' בדמותו של צלם המורכב מתכות שונות, מופיע בפרק ז' בלבוש מאיים ומפורט אף יותר. המלכויות נדמות בו כחיות אימתניות שכוחן הולך ומתגבר עד לאבדן הסופי, שאחריו תבוא גאולתן של ישראל. מפרשים רבים לאורך הדורות ניסו לזהות את המלכויות השונות, ובמיוחד את המלכות הרביעית, אולם חשוב לראות בחזון ארבע המלכויות גם את הרעיון הכללי: הקב"ה נותן ממשלה לאומות העולם, שמתחלפות זו בזו ברצונו וברשותו. החזון משרטט את מהלך ההיסטוריה האנושית באופן המאפשר להאמין בהנהגת הקב"ה בעולם למרות הסתר הפנים של הגלות. פרק ה' הוא חזון חידתי בו מופיעות חיות נוספות, דניאל עצמו, וכל המפרשים בעקבותיו התקשו מאוד להבינו וכנראה יש לקרוא אותו על רקע מלחמות בית חשמונאי.

פרק ז

1.

א | החיה הרביעית מתוארת שלוש פעמים בפרקנו: בחזון, בפניית דניאל למלאך ובפתרון שניתן לו. קראו היטב את החזון ושימו לב לפרטיו השונים: מיהי כל חיה? עמדו על ההבדלים בין שלוש החיות הראשונות לחיה הרביעית.

ב | ייצוג ארבע המלכויות באמצעות פסל דומם בפרק ב' שונה מאוד מייצוגן בפרקנו באמצעות ארבע חיות טרף מפלצתיות. היזכרו בחלום הצלם בפרק ב', לא-לה, ונסו למצוא נקודות הקבלה וניגוד.

2.

חזונות דניאל היו מוקד לתסיסה משיחית, וכאמור הניסיון לפענח מי היא החיה הרביעית שתבשר את הגאולה העסיקו פרשנים רבים לאורך הדורות. החיה הרביעית מתוארת כחיה שאינה דומה לחיות המוכרות לנו, היא בעלת עשר קרניים, ציפורני נחושת ושיני ברזל וגורמת הרס נורא לסביבתה. הפרטים השונים בתיאורה החידתי השתלבו בהשערות השונות בדבר זהותה.

א | אספו את הפרטים הידועים לנו על החיה הרביעית מן הפרק. שימו לב להתפתחות ולשינויים בתיאורה לאורך הפרק.

ניהול: ד"ר נאוה כהן | ריכוז: אילנה חדד | כתיבה: נטע שפירא
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

ב | עינו במפרשים השונים, כיצד כל אחד מהם מזהה את החיה הרביעית?

רש"י: וקרנין עשר - עשר קרנות זו פי' לו המלאך שהם עשרה מלכים שיעמדו לרומי קודם לאספסיינוס שחרב את הבית: (ח) ... ממלל רברבן - דברי גאווה, הוא טיטוס שחרף וגדף ונכנס להיכל בעזות פנים.

ראב"ע: והחיה הרביעית הנראה הוא מלכות ישמעאל היא הנמשלת בחלום נבוכדנצר לברזל ובנבואה כתוב ושיניו די פרזל לה... וטעם וקרנין עשר שפשטה מלכות ישמעאל ברוב הישוב... ודבר הקרן הקטנה עודנו עתיד, כי זה יהיה קרוב מביאת הגואל כאשר אפרש... והנה פירש שראה די קטלת חיותא שתאבד כל מלכות ישמעאל רגע אחד בימים מועטים...

ג | כיוון אחר לפרשנות חזונו דניאל, מציע **הרב יעקב מדן** בספרו "דניאל גלות והתגלות". בכיוון זה מפרשים רוב המפרשים המודרניים והוא מאפשר להבין באופן פשוט יותר את המתואר בפרקים הבאים. נסו להבין על פי דבריו מי הן ארבע המלכויות.

"... אפשר שאין הכרח לפרש שדניאל צופה עד ימות משיח צדקנו... לעניות הבנתנו, מעולם לא עבר דניאל בחזונו את מלכות יוון ואת מה שקרה בעקבותיה ומעולם לא חזה את מלכות רומי, וודאי שלא את מלכות ישמעאל. את כל חישובי הקיצין נבאר בדרך שונה מהמקובל..."

עיקר חזונו של דניאל מתייחס לטעמנו למלכות ה' שתבוא אחרי מלכות בית תלמי ובית סלווקוס - מלכות בית חשמונאי. בה ובניסים שייעשו לה במקדש ה' ראה דניאל את הופעת מלכות ה' הנצחית. ואכן, מלכות בית חשמונאי היא מלכות ישראל הראשונה מאז אבדן עצמאות ישראל עם מותו של יאשיהו מלך יהודה בסוף ימי הבית הראשון. הניסים שנעשו לה במקדש (נס חנוכה) הם אות להשראת שכינה על עם ישראל לקראת הגאולה. אפשר שאילו זכינו, אכן היה עולה רצון מלפניו יתברך שגאולת ישראל תקרום עור וגידים לנצח. אלא שהבחירה החופשית חזקה מכל זה ומלכות בית חשמונאי נטתה מדרך ה' ודרך הצדקה והמשפט לכיוונים אחרים... חזונו דניאל נותרו אז ממתינים לגאולה רחוקה, זו שאנו מצפים לה שתבוא במהרה בימינו, שהרי דבר שיצא מפי הקב"ה לטובה אינו חוזר בו." (עמ' 52-53)

פרק ח:

3.

פרק ח' הוא פרק חידתי מאוד וכבר דניאל עצמו מעיד על הקושי הרב בפירושו והבנתו.

א | קראו אותו ככתב חידה שיש לפענחו, בשלב ראשון על ידי הבנת המילים, חלקן מופיעות במשמעויות שונות בתוך הפרק. סמנו לעצמכם את המילים החוזרות בפרק המשמעותיות להבנתו. לדוגמא המילים: צבא, קרניים, תמיד, החיות השונות וכו'.

ב | שימו לב במיוחד למוטיב הקרן היכן לדעתכם חופף התיאור בפרק ח' למה שתואר כבר בפרק ז'?

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

4.

קראו שוב פרק ז' פסוקים ז-ח; יא-יב; יט-סוף; ופרק ח' פסוקים ט-יד; יט-כו; ונסו להבין פסוקים אלו על רקע ימי שלטונו של אנטיוכוס אפיפנס ואירועי חנוכה. לאיזה מן האירועים ניתן למצוא רמזים בפסוקים?

5.

בפס' יד מופיע לראשונה מספר שעל פיו אפשר לכאורה לחשב את הקץ. מספרים נוספים מופיעים בפרקים הבאים והיו בסיס לחישובי קיצים לאורך דורות רבים שרובם נסתיימו במפח נפש. קראו את הקדמתו הנוגעת ללב של רבי מנחם בן שלמה (איטליה, המאה ה-12) לאוסף המדרשים שליקט, "שכל טוב". שימו לב לתפיסתו לגבי חשיבות חזונות הגאולה המופיעים בדניאל והבעייתיות שבהם.

שכל טוב (בוכר) שמות פרק יב ד"ה תניא בסדר עולם

עד עכשיו שאני מנחם בירבי שלמה עוסק לחבר חיבור זה אשר קראתיו "שכל טוב" לכבוד אלהי ישראל: ליל שמורים. ב' פעמים נאמר שמורים ושניהם חסירין ו', ומניין שניהם אלפיים ושלוש מאות, כי מ"ם הסתומה עולה למנין שש מאות, ש"ר חמש מאות, מ"י חמשים, הרי תיבת שמרים אלף ומאה וחמשים, וכן תיבת השמרים השנית הרי אלפיים ושלוש מאות, וזה שנאמר לדניאל "כי לסוף אלפיים ושלוש מאות וצדק קדש" (דניאל ח יד): "לדרתם", לישועת שני דורות. דורו של חשמונאים, ודור גלותינו, כי לישועת ישראל מיד היוונים ניתן מנין לחדשים, כי מיום שמלכו היוונים עד שנצחו החשמונאים ותפסו מלכות שלימה, היו אלפיים ושלוש מאות חדשים, דהיינו מאה ושמונים ושש שנים, כי שש שנים מלך אלכסנדרוס מוקדון קודם שנצח את ירושלים במלחמה, ומשתפסו עד שנצחום החשמונאים היו מאה ושמונים שנה, ולישועת גלותינו ניתן מנין זה לשנים, אלא שאיני יודע התחלתו מאימתי.

אין אנו יודעים התחלתם מאימתי, כי סתומים וכתובים בחידות ורבים משוטטים והדעת רבים ולא ישיגו ויום הנקם בלבו של הקב"ה הוא ברחמיו יחיש גאולתו ויזכני עם עבדיו לראות כבודו עין בעין בשוב כבודו לציון אמן.

הרחבה:

חית הברזל / מילים ולחן: מאיר אריאל

תקופת המתכת, עידן הברזל
מזכיר לי חיה מחזון דניאל
חיית המתכת חיית הברזל
כל כך דומה שאני מתבהל...
בשנת אחת לבלטשאצר מלך בבל
חזון בחלום ראה דניאל
ותעלינה ארבע חיות גדולות מהים
וכל חיה מסמלת מלכות בעולם

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

לכל מקום יגיעו יונקותיה
שלטון המתכת מלכות הברזל
בני אדם, טיפות של דם וקשקשיה

מקובל שהרביעית היא רומי
מקובל שרומי היא אדום
ממש כך או באופן סמלי יש די הרבה מרומי היום
כל הקולוסיאום הכל-עולמי הזה
עם חלונות ההצצה אל הזירה
המלאה גלדיאטורים שהם חיות טרף
ודם מציף את תת ההכרה
תחליף תחנות תמיר ערוצים
תשוטט כאוות נפשך בעולם
תחשוב שאתה מחוץ לכל זה
לא נוגע לך זה שם
אבל בינתיים בעצם מה שקורה זה
שאתה עוד אחד שיורה ויורה
מתרגל לחסל בלחיצת כפתור
חיית טרף גלדיאטור

תקופת המתכת, עידן הברזל...

(ארמית):

חזה הוית באדין מן קל מליא רברבתא די קרנא ממללה,
חזה הוית עד די קטילת חיותא והובד גשמה ויהיבת
ליקדת אשא.

אתכרית רוחי אנה דניאל וחזוי ראשי יבהלנני...

והרביעית שונה ומשונה מקודמותיה
מפחידה ואימתנית ותקיפה בתנועותיה
עם שיני ברזל גדולות אוכלת וגורסת
והשאר בציפורני נחושת דורסת
ועשר קרנים לה והקטנה מתוכם צומחת וגדלה
וצצות בה כעיני בני אדם
ופה מדבר גדולות מתרברב
סופה להתקטל ולהתחרב

חיית המתכת חיית הברזל
מלכות משונה שחזה דניאל
תקופת המתכת עידן הברזל
כל כך דומה שאני מתבהל...

כל המגדלים המשוננים האלה הנוגסים בתכלת
כל השפיצים האלה בגרפים
ברזל כתנין, מתכת כפרד
ברזל כציפוף, מתכת גירפה
ברזל מצופה מתכת ערמומית
מוזרמת אלקטרוניקה, מוזרקת נתונים
פרצוף של שפחה, לא עושה עיניים
עם הרשת הכי גדולה של סוכנים כפולים
כל המחשבים האלה
המרדמים האלה, העוקרים האלה
את אצבעותינו...מעולמנו...

תקופת המתכת, עידן הברזל...

גורסת, דורסת, הורסת, הודקת,
ומשווקת את זה כחופש דיבור
מוצצת ויורקת, משתמשת זורקת
עצם לתחקירני זכות הציבור
קרנים שולטות רחוק, עיניים בכל מקום,
פה לא מפסיק ללהג
אומר מה לרצות, מה לחשוב,
מה להיות, מה לעשות ואיך להתנהג
והמונים המונים חצי אוטומטי
הלומי פטישוני כסף סמויים
רצים רצים מפוקדי ריצודים מהבהבים
עטופים במגילה של תנאים וזכויות
מסוממי קידמה והתפתחויות
לעבוד בלי דעת ולשרת
לשמש ולשמן את
חיית המתכת חיית הברזל

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555